

Det tabte land

- den store fortælling om magten over det danske landskab

Anmeldt af Søren Munch Kristiansen, Geologisk Institut, Aarhus Universitet.

En ny bog – Det tabte land af Kjeld Hansen – rejser nogle spændende og tankevækkende spørgsmål om, hvorfor det danske landskab i dag næsten udelukkende er landbrugsland – og det er overraskende og langt fra rar læsning.

Hvem ved fx, at afvandingerne af vore søer og fjorde ofte er sket imod landmændenes vilje? De såkaldte landvindings- og afvandringsprojekter har nemlig stort set ikke altid været helt eller delvist finansieret af staten, da det ikke var rentabelt for lodsejerne at bekoste anlæggene selv. Dette faktum virker paradoksalt i dag, hvor vi (igen) bruger hundredvis af millioner på de samme områder – nu blot for at “naturgenoprette”.

Bogen handler således om hvordan vores landskab blev omformet fra det, som isen efterlod og til det intensivt udnyttede og ensartede land, vi kender i dag. Det er således historien om afvandingen, dræningen og kultivering, som er skrevet i et letforståeligt sprog og som en slags roman. Egentlig lyder det tørt, men forfatteren formår at sætte ansigter på personerne og derved gøre historien nærværende.

Hvad indadtil tabes...

For folk med interesse for det danske landskab er bogen en interessant gennemgang af en lang række af de store projekter, som har fjernet vore søer, rettet åerne ud og ændret kysterne til ukendelighed. Bogen starter helt tilbage i 1600-tallet med de første spæde afvandingsforsøg og fortsætter op igennem 1800-tallet, hvor hovedparten af dræningerne af søer, moser og enge foregik.

Den gennemgår især perioden fra 1940erne og frem til i dag, hvor forfatteren er særligt kritisk overfor Det Danske Hedeselskabs rolle i kultivering. Især efter at udemokratiske særlove under – og faktisk også efter – anden Verdenskrig gav dem stort set frit spil til at forvalte landskabet. Her fremstilles især deres mangeårige direktør Niels Basse som den store skurk.

Der gennemgås en lang række eksempler på, hvordan alle andre samfundsinteresser har været underkastet kravet om mere landbrugsjord. Og ofte på trods af omfattende

protester fra naboer, lodsejere, videnskabsfolk og fiskere. Her kan nævnes Filso og Skjern Å, som begge gennemgås udførligt, hvilket ikke er rar læsning.

Fx vidste Hedeselskabets projekterende ingeniører på Skjern Å-projektet udmærket, at projektet ikke var rentabelt eller langtidsholdbart, og at det ville medføre omfattende ødelæggelse af Nissum Fjord. Men folkene bag beslutningen argumenterede for, at “sagen” med at skaffe landbrugsjord helliger midlet, og at gener som fiskedød mv. kun er naturligt. Og denne holdning har faktisk været fremherskende i Staten lige indtil begyndelsen af 1980erne, hvor Danmarks Naturfredningsforening formåede at ændre holdningen.

Et par hjertesuk og en anbefaling

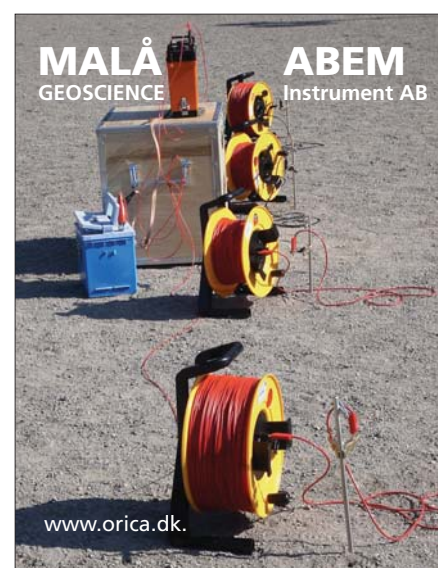
Men der er et par hjertesuk efter at have læst bogen. En bog på 820 sider er lige vel lang – det burde kunne klares med færre ord. Især da tonen til tider er noget tendentios over for aktørerne, som sandsynligvis ikke har ageret anderledes end mange andre af samfundets beslutningstagere gjorde dengang.

Historien om afvandingen af de små moser, søer og våde enge, synes jeg, er lidt for dårligt behandlet, selvom dette har omfattet 2/3 af landet og givetvis har medført de mest omfattende tab af dansk natur. Men det er jo ikke så spektakulært som landvinding af fx det Sydfynske Øhav eller Skjern Å.

Endelig mangler jeg som læser at få hjælp til at få overblikket over emnet. Fx i form af et par tabeller og figurer i starten, som viser, hvor meget der er drænet, og hvor meget der er indvundet igennem tiden. Dette ville styrke argumentationen betragteligt, så fx Hedeselskabets frie tøjler fra 1940 til 1970erne kunne anskueliggøres i absolute tal. På side 766 gemmes dog en simpel opgørelse, men kun over landvindingen. En tidslinje med alle de store og små projekter samt en kort biografi over det omfattende persongallerier kunne også hjælpe.

Alt i alt er bogen imidlertid meget interessant læsning og kan anbefales. For geologer har den dog – som sædvanlig, når det er Danmarks natur, der debatteres – et klart biologisk sigte og en forståelsesramme. Men for dem, som ønsker at forstå det nuværende landskab og ønsker at bevare, beskytte og genskabe det, så er bogen oplagt læsning.

“Det tabte land” af Kjeld Hansen – udkommet i april 2008. 848 sider. Indbundet og illustreret. Pris: 399 kr. ISBN: 978-87-12-04373-7

Orica Denmark A/S
Tel.: (+45) 43451538

